

ÖĞRETMEN ADAYLARININ “TÜRKİYE’DE UYGULANMIŞ EĞİTİM PROGRAMLARI’NA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI (Araştırma Makalesi)

Neşe ÖZKAL (*)

Öz

Bu çalışmada pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına katılan ve eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının Türkiye’de uygulanmış eğitim Programlarına ilişkin metaforik algıları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak 216 öğretmen adayının gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları’e benzer; çünkü” cümlesinin yer aldığı yapılandırılmış bir soru formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adayları Türkiye’de uygulanmış eğitim programlarına ilişkin olarak kullandıkları metaforların “sürekli değişen”, “verimsiz”, “Dayatılan/diretilen”, “Karmaşık/dağınık”, Bilgi yığını ezberleten, Zarar veren program, Uygulanmayan program ve olumlu görüşler olarak sekiz temada toplandığı ve genel olarak olumsuz algılara sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Programı, Öğretmen Adayı, Pedagojik Formasyon, Metafor.

*) Doç. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı
(e-posta: nese.ozkal@alanya.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7854-5276>

Teacher Candidates' Metaphorical Perceptions for "Curriculums Applied in Turkey"***Abstract***

This study investigated the metaphorical perceptions of teacher candidates who participated in a certified program on pedagogic formation training and attended the faculty of education in Turkey on the "teaching programs applied in Turkey". Phenomenology design, which is a qualitative research method, was used in the study which was carried out with the voluntary participation of 216 teacher candidates selected with the help of convenience sampling, a purposeful sampling method. In order to identify the teacher candidates' metaphors related to the "curriculums applied in Turkey", a structured question form with the following sentence was used: "The teaching programs applied in Turkey are like....., because.....". Based on the study results, it was found that the metaphors used by teachers were collected under 8 themes as "constantly changing, "unproductive", "imposed/insisted", "complicated/disorganized", "force to memorize large chunks of information", "damaging curriculum", "not applicable curriculum" and "positive perspectives". It was concluded that in general, teachers had negative perceptions.

Keywords: Curriculum, Teacher Candidates, Pedagogic Formation, Metaphor.

Giriş

Toplumlar "ideal vatandaş"larını sahip olması gereken ahlaki, sosyal, entelektüel vb. özellikleri kurgulayarak yetiştirmeye çalışırlar. Aynı zamanda her toplum vatandaşlarının sahip olduğu özelliklerini geliştirerek çağa ayak uydurmalarını da sağlamayı amaçlar. Toplumun devamlılığı için bir zorunluluk olan bu amaçlar, eğitim programları aracılığı ile uygulamaya koyulan eylem planları ile gerçekleştirilir (Ornstein ve Hunkins, 1998). Eğitim programı, yetiştirilecek bireyin sahip olması gereken özellikleri dikkate alarak belirlenen hedeflere göre planlanan tüm eğitim etkinliklerini içermektedir (Varış, 1994). Eğitim programları durağan ve değişmez değildir, zamanla aşınırlar (Hjalmarson, 2008). Bu nedenle eğitim programları toplumsal, siyasal, bilimsel, teknolojik vb. gibi gelişmeler ışığında güncellenerek bireylere gereksinimlerine uygun bilişsel, duyuşsal ve devinışsel özellikler kazandırmayı amaçlar.

Ülkemizde eğitim programları Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze güncellenerek uygulanmıştır. Eğitim programları 1924-1930 yılları aralığında Türkiye'de cumhuriyetin ilanı ile birlikte öncelikle ilköğretim programlarında daha çok yeni rejimin kabulünü ve yurttaşlarca benimsenmesini sağlamak amaçlı olarak uygulamaya konulmuştur (Gözütok, 2003; Yüksel, 2003). 1936 İlkokul Programı ise Türkiye'de cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirilen farklı alanlardaki inkılâplara uyum sağlayan vatandaş yetiştirme amacı taşımaktadır (Arslan, 2000). 1948 programı ise çok partili hayatla birlikte dönemin demokrasi anlayışını yansıtmaktadır (Fer, 2019). 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" kabulü, programların güncellenmesini gerekli kılmış ve hazırlanan

program 1962’de 14 farklı ilde beş yıl süreyle denenmiştir. Uygulama sonuçlarına göre yeniden düzenlenen program 1968’de uygulamaya konulmuştur (Demirel, 1992). 1980 askeri darbesi sonrasında çıkarılan 1982 anayasası ile birlikte devlet ideolojisi olarak eğitimde çağdaş bilginin ve Atatürkçülüğün aktarılması temele alınmıştır (Çokgezen & Terzi, 2008). 1990’lı yıllara kadar eğitim programlarında değişiklik ve düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ancak 1990’dan sonra kurulan program geliştirme komisyonları eğitim programlarında yapılacak olan değişiklik ve düzenlemelerle ilgili çalışmaları yürütmüştür. 1991-92 öğretim yılında “ders geçme ve kredili sistem” uygulaması tüm liselerde uygulanmıştır. Ancak bu sistem uygulamadaki sorunlar nedeni ile başarısız bulunarak 1995 yılında uygulamadan kaldırılmıştır (Fer, 2019). 1997 yılında kabul edilen kararla birlikte kesintisiz sekiz yıllık eğitim uygulamasına geçilmiştir. Bu kapsamda İmam Hatip, Fen ve Anadolu liseleri vb. gibi okulların ortaokul bölümleri kapatılmış ve 2003 yılında ilköğretim ve ortaöğretim programlarında değişiklikler yapılmıştır (Demirel, 1999).

Türkiye’de 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim programlarında yapılan etkinliklerle öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde etkin katılımını esas alan yapılandırmacılık yaklaşımı temel alınmıştır. Daha sonraları ortaokul ve lise programlarına da bu anlayış yansıtılmıştır. 2005-2006 yıllarında öğretim süresi 3 yıl olan liseler 4 yıla çıkarılmıştır. Ancak bu eğitim programı altı ay gibi kısa bir sürede hazırlanmış olması, yalnızca bir yıl boyunca deneme uygulaması yapılmış olması, öğretmenlere seminerlerin ilköğretim müfettişlerince çok kısa bir sürede gerçekleştirilmiş olması vb. gibi nedenlerle eleştirilmiştir (Bıkmaz, 2006; Gür ve Çelik, 2009; Kalkınma Bakanlığı, 2014). 2005-2006 yılında uygulamaya konulan eğitim programı ile ilgili olarak yapılan çalışmalar; yapılan değişikliklerin uygulamada tam olarak gerçekleşmediğini, öğrenenlerin programda belirtilen hedeflere ulaşamadığını, tek tip olarak hazırlandığı için bölgesel ve çevresel şartlara tüm ülke genelinde uygun olmadığını göstermiştir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2011; Gelen ve Beyazıt, 2007; TEDMEM; 2015, Özkan ve Er, 2017).

2012 yılında “ilköğretim ve eğitim kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun” kapsamında ilkokul ve ortaokullar bağımsız olacak ve 8 yıllık kesintisiz eğitimi sonlandıracak biçimde eğitim sistemi 4+4+4 şeklinde yeniden yapılandırılmıştır. Zorunlu öğretim süresi böylelikle 12 yıla çıkarılmıştır. Bu değişiklikte birlikte 2013-2014 yılından itibaren eğitim programları yeniden düzenlenmiştir. 2005 programları uygulamadan kaldırılmış ve seçmeli dersler çoğaltılmıştır. Yapılandırmacılık anlayışının devam ettiği bu eğitim programları da 2005 programında yaşanan sorunların ortadan kalkmasını sağlayamamıştır (Fer, 2019).

2017-2018 öğretim yılına gelindiğinde ise Milli Eğitim Bakanlığı yeni 176 öğretim programını uygulamaya koymuştur. Bu eğitim programı özellikle hazırlık dönemi başta olmak üzere birçok farklı konuda eleştiriler almıştır. Diğer program geliştirme çalışmalarından farklı olarak program hazırlandıktan sonra yirmi günlük kısa bir sürede basın yayın organları aracılığı ile tüm paydaşlardan görüş ve öneri istenmesi eleştirilmiştir. Özellikle hazırlanma sürecinde yapıldığı söylenen ihtiyaç analizi ile ilgili çalışmaların,

programın kimler tarafından (hangi uzmanlar tarafından), hangi program geliştirme modeline ve bilimsel süreçlere dayalı olarak hazırlandığı açıklanmamış olması da eleştirilmiştir (Coşkun, 2017).

Türkiye’de eğitim programlarında ulusal, uluslararası sınavların sonuçları, siyasi, politik, ekonomik, bilimsel nedenlerle birçok değişiklik gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerin temel amacı eğitimi daha nitelikli hale getirmektir. Ancak Kalkınma Bakanlığı (2014) eğitim programlarında yapılan değişikliklerin sonuçlarının eğitimi daha nitelikli hale getirmede kayda değer olmadığını belirtmektedir. Türk Eğitim Derneği hazırladığı raporunda birkaç yıl aralıklarla ya da aynı yıl içerisinde program içeriklerinde değişikliklerin yapılmasını, eğitim programlarının yeterince denenmeden uygulamaya konulmasını eleştirilmektedir (TED; 2015). Özkan ve Er (2017) Cumhuriyet’in ilk 15 ve son 15 yılını karşılaştırdığı çalışmasında uygulanan eğitim programlarının temel olarak tek tip olmasından kaynaklanan esnek olmama, hayattan kopuk olma, ülkenin tümünde coğrafi, sosyal ve ekonomik değişkenlere uygun olmama, gibi sorunlar olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim programlarının başarısızlıklarına ilişkin olarak uygulamadan kaynaklanan sorunlar önemli bir yer tutmaktadır.

Eğitim programlarının sistemdeki uygulayıcıları arasında öğretmenler ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye’de öğretmen yetiştirme pedagojik formasyon sertifika programları ve eğitim fakülteleri aracılığı ile sürdürülmektedir. Bu programlarda öğretmen adaylarına öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verilmektedir. Bu dersler (Örneğin, öğretim ilke ve yöntemleri, eğitimde program geliştirme vb.) öğretmen adaylarının eğitim programlarına ilişkin olarak kuramsal bilgiler edinmelerini sağlamaktadır. Eğitim programlarının tarihsel gelişimi, program geliştirme süreci, kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları vb. ile ilgili olarak edindikleri kuramsal bilgiler öğretmen adaylarına eğitim programı okur-yazarı olmalarına katkı sağlar. Program geliştirme dersini alan öğretmen adaylarının eğitim programına yönelik bilişsel farkındalık düzeylerinin arttığı belirlenmiştir (Yeşilyurt, 2013). Öğretmen adayları öğrenim hayatları boyunca öğrenci olarak edindikleri deneyimleri bu dersler yardımı ile profesyonel olarak ta değerlendirebilirler. Bu nedenle öğretmen adaylarının eğitim programları ile ilgili algılarını ve değerlendirmelerini incelemek önemlidir. Bu bağlamda alan-yazında eğitim programlarına ilişkin olarak oluşturulan metaforlar bir veri aracı olarak kullanılmaktadır.

Metaforlar, “kavramların anlaşılmasında zihinsel süreçleri düzenlemek adına günlük hayatımızda da bilinçli ya da bilinçsiz olarak sıklıkla kullandığımız, benzetmeler aracılığıyla anlamlandırma ve somutlaştırma araçları olarak” tanımlanabilir (Aykaç ve Çelik, 2014, s.328). Bir kavramın başka bir kavram aracılığıyla anlatılması metafordur. Metaforik algıda üç unsur ortaya çıkar (Forceville’den aktaran Saban, 2004). Örneğin, “Eğitim programı fener gibidir. Çünkü yol gösterir” dendiğinde fenerin aydınlatarak yolu gösterme özelliğini eğitim programına yükleyerek metafor kullanılır. Burada “Eğitim programı (metaforun konusu), “fener” benzetilen (metaforun kaynağı) ve fenerin yol göstericiliği (metaforun kaynağından atfedilecek olan) özellikleri ile eşdeğerlik kurulur. Metaforlar

soyut ve karmaşık olguları anlama ve açıklamada kullanılır, bireylerin deneyimlerini çerçevelemelerine yardım ederek dünyayı betimlemelerini sağlarlar. Metaforlar bir kavramı hedef kitleyle etkili bir iletişim kurabilecek biçimde resimler ve açıklar. Bir başka deyişle metaforlar zor kavram ve terimleri daha net öğrenmeye, soyut kavramları somutlaştırmaya ve görselleştirmeye yardım eder (Lakoff ve Johnson, 2015; Midgley ve Trimmer, 2013).

Araştırmanın Önemi

Alan-yazında öğretmenlerin (Taşdemir, 2011a) ve öğretmen adaylarının (Gültekin, 2013; Özdemir, 2012), okul yöneticilerinin (Semerci ve Özçelik, 2018) “eğitim programı”, öğretmenlerin “ilköğretim programları” (Taşdemir, 2011b) ve program geliştirme alanında Türkiye’de çalışan akademisyenlerin (Örten ve Erginer, 2010) ve 4-8 branş öğretmenlerinin (Semerci, 2007) “program geliştirmeye” yönelik metaforik algılarının incelendiği görülmektedir. Alan-yazında 2005 yılında uygulanan “eğitim programına” ilişkin olarak öğretmenler ile Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının (Aykaç, Çelik, 2014) ve Ortaokul öğretmenlerinin uyguladıkları “öğretim programlarına” ilişkin metaforik algılarının incelendiği (Kurt, 2017) çalışmalar da yer almaktadır. Eğitim alanında metaforların kullanıldığı araştırmalarla kıyaslandığında eğitim programları ile ilgili yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Kurt, 2017). 2005 programları sonrasında Türkiye’de uygulamaya konulmuş olan eğitim programları ile ilgili olarak metaforik algıların incelendiği çalışmaya da rastlanmamıştır. Eğitim programının etkili bir biçimde uygulanabilmesi için uygulayıcıların bakış açıları bir temel teşkil eder. Özellikle daha hizmet öncesinde öğretmen adaylarının eğitim programlarına ilişkin bakış açılarını belirlemek, ileride uygulayacakları eğitim programlarına ilişkin yargı ve tutumlarını belirlemek önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu nedenle bu çalışmada eğitim programının uygulayıcısı olacak olan öğretmen adaylarının, Türkiye’de uygulanan eğitim programlarına ilişkin algılarını kullandıkları metaforlar aracılığıyla tespit etmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) çalışması deseni kullanmıştır. Bu desende, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguların, bireylerin veya bir grubun yaşadığı deneyimleri açısından tanımlanması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Olgu bilim deseni ile bireylerin deneyimlerinden hareket edilerek olguyla ilgili tepkileri belirlenmeye ça-

lışılır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Bu çalışmada ise Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden ve eğitim fakültesi öğretmen adaylarının öğrencilik yıllarında öğrenim gördükleri tüm okul tür ve düzeylerinde kendilerine uygulanan eğitim programlarına ilişkin doğrudan edindikleri deneyimler, eğitim programı ile edindikleri teorik bilgiler, Türkiye’de uygulanan eğitim programlarına ilişkin toplumsal aktarımlar etkisinde edindikleri deneyimleri ve gözlemlerine ilişkin algı ve tepkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için bireylerin yaşantı deneyimlerini yansıtmada ve algılarını belirlemede bir araç olarak kullanılabilen metaforlardan yararlanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu Akdeniz bölgesinde bir kamu üniversitesinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Güz döneminde pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına katılan ve eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak eğitim programları ile ilgili olarak teorik bilgileri farklı derslerle (eğitim bilimine giriş, öğretim ilke ve yöntemleri, özel öğretim yöntemleri vb. gibi) aldığı düşünülen en az 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları yer almıştır. Çalışmaya amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılarak (Yıldırım & Şimşek, 2013) belirlenen pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden 110 ve eğitim fakültesine devam eden 106 öğretmen adayı katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veriler “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları.....’e benzer; çünkü” cümlesinin yer aldığı yapılandırılmış bir soru formu ile toplanmıştır. Her bir katılımcıya soru kağıtları dağıtılmış, katılımcıların birbirlerinden etkilenmeden kendi başlarına, soru formundaki ifadeyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak soruyu yanıtlamaları istenmiştir. Soru formunda belirttikleri metaforlarına ilişkin olarak mantıksal dayanak sunmaları da katılımcılara belirtilmiştir. Sorunun yanıtlanması için katılımcılara 25 dakikalık süre verilmiştir. Katılımcılar 10-15 dakika içerisinde soruyu yanıtlamışlardır. Araştırmada etik ilkelere (gönüllülük, gizlilik, aldatmama vb.) sadık kalınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada katılımcıların kendi el yazılarıyla verdikleri cevaplar birer “belge” ve “doküman” olarak araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada katılımcıların “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanır. Bu amaçla birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir biçimde sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada veriler alan-yazında yapılan benzeri çalışmalarda kullanılan aşağıdaki aşamalar uygulanarak çözümlenmiştir (Saban, 2008; Kurt, 2017).

Kodlama ve ayıklama aşaması: Katılımcıların “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları” kavramına ilişkin kullandıkları metaforları belirlemek amacıyla verdikleri yanıtları incelenerek, metaforlar listelenmiştir. Metafor özelliği taşımayan, programın niteliğini ifade eden (belirsizdir, kötüdür, karmaşıktır, karışıktır, kalitesizdir vb. gibi) yanıtlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır (n=17). Bu aşamada yazılan metaforlar konuları, kaynakları ve konu ve kaynakları açısından ilişkileri değerlendirilerek benzer nitelikte olanlar gruplandırılmıştır. Metaforla kaynağı arasında ilişki kuramayanlar, tanım yapanların yanıtları araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır (n=19).

Derleme ve kategori geliştirme: Kategorilere ayırma aşamasında alan-yazında yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir (Gültekin, 2013; Kurt, 2017; Özdemir, 2012). Listelenen metafor tablosunda yer alan metaforlar konusu ve kaynağı arasında kurulan ilişkiler göz önüne alınarak belli kategoriler altında toplanmıştır. Bazı metaforlar (Örneğin; çöp metaforu) mantıksal dayanaklarına göre farklı kategorilerde belirtilmiştir. Aynı üretilen metaforların mantıksal dayanakları doğrudan alıntılarla açıklanarak ilgili olduğu düşünülen kategorilerin altında belirtilmiştir. Katılımcıların belirttikleri bazı metaforlar belirlenen kategorilere uygun olmadığı için araştırma kapsamından çıkarılmıştır (n=7). Geriye kalan 90 pedagojik formasyon sertifika programına devam eden ve 83 eğitim fakültesi öğretmen adayının oluşturduğu metaforlardan kategoriler belirlenmiştir. Kategorilere ilişkin yüzde (%) ve f (frekans) hesaplamalarında Ms excell programından yararlanılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması: Araştırmada veri toplama süreci ayrıntılı olarak açıklanmış ve kategorilerine göre metaforlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından belirlenen kategoriler, bu kategoriler altında yer alan metaforlar ve doğrudan alıntılar araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Daha sonra EPÖ alanında doktora yapmış, bir kamu üniversitesinde Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışan, metafor kullanarak nitel çalışma yapmış olan bir alan uzmanının görüş ve önerilerine sunulmuştur. Oluşturulan kategoriler ve altında yer alması uygun olmayan metaforlarla ilgili olarak tartışmalar yapılmış ve ortak görüşlere göre oluşturulan kategoriler ve altında yer alan metaforlar düzenlenmiştir. Araştırma bulguları pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı ve eğitim fakültesi öğretmen adaylarının bulunduğu iki ayrı sınıfta paylaşılmıştır. Öğretmen adaylarından kendi görüşlerini doğru şekilde yansıtip yansıtmadığını okuyarak teyit etmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri ile bulguların örtüştüğü belirlenmiştir. Bu durum iç geçerliği artırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Farklı demografik özelliklere sahip pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı ve eğitim fakültesi öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilmesi ve bu görüşlerin birbiriyle tutarlı olması ise araştırmanın dış geçerliğini artıran bir unsurdur. Ayrıca, araştırma sürecinin açık bir şekilde ortaya konması, ham verilerin arşivlenmesi ve gerekli görüldüğü takdirde denetime açık olması çalışmanın güvenilirlik düzeyini artırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları” kavramını 150 farklı metaforla özdeşleştirdiği ortaya çıkmıştır. Pedagojik formasyon eğitimi programına devam eden öğretmen adayları en fazla “çöp” (f=5), “deneme tahtası” (f=3) ve “çorba” (f=3) metaforunu kullanmışlardır. Bunları takiben en çok üretilen metaforların “yap-boz” (f=2), “hava durumu”(f=2), “düğüm” (f=2), “labirent” (f=2), “arap saçı” (f=2) olduğu belirlenmiştir. Eğitim fakültesi öğretmen adaylarının ise “en fazla “bukalemun” (f=5) ve “çorba” (f=3) metaforunu kullanmışlardır. Bunu takiben en çok üretilen metaforların “çürümüş elma” (f=3), “kılavuz”(f=2), “depresyon” (f=2), “robot” (f=2), “hapishane” (f=2) ve “biber” (f=2) olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının birlikte en çok kullandıkları metafor ise “bukalemun (f=6) ve “deneme tahtası” (f=4)’dır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Geliştirdikleri Metaforların Ortak Özelliklerine Göre Oluşturulan Kategoriler

Kategori	Toplam Metafor		Metafor sayısı	
	f	%	f	%
Sürekli Değişen program	47	27,17	38	25.33
Verimsiz/yetersiz program	45	26,01	42	18.00
Dayatılan/diretilen program	21	12,14	19	12.67
Karmaşık/dağınık/program	19	10,98	12	8.00
Bilgi yığını ezberleten	16	9,25	15	10.00
Zarar veren program	14	8,09	14	9.33
Uygulanmayan program	6	3,47	6	4.00
Olumlu görüşler	5	2,89	4	2.67
	173	100	150	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların %27,17’si “Türkiye’de uygulanan eğitim programlarını” “sürekli değişen” ve %26,01’i “verimsiz” olarak görmektedirler. Bu kategorileri “Dayatılan/diretilen” (%12,14), “Karmaşık/dağınık” (%10,98), Bilgi yığını ezberleten” (%9,25), “Zarar veren program”” (%8,09), “Uygulanmayan program” (%3,47) kategorileri izlemektedir. Katılımcıların yalnızca % 2,89’u “Türkiye’de uygulanan eğitim programları” ile ilgili olarak olumlu görüş belirtmişlerdir.

Tablo 2’de yer alan “sürekli değişen program” kategorisine ilişkin olarak pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden öğretmen adaylarının en fazla deneme tahtası (f=3), yap-boz (f=2) ve hava durumu (f=2) metaforlarını kullandıkları görülmektedir. Eğitim fakültesi öğretmen adaylarının ise en fazla bukalemun (f=5) metaforunu kullandıkları görülmektedir. Katılımcılar birlikte ele alındığında ise bukalemun

(f=6), deneme tahtası (f=4) ve yap-boz (3) ve metaforlarının ortak kullanılan metaforlar olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Sürekli Değişen Program Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
deneme tahtası(3) ateş(1) yap-boz(2) karmaşık bir bulmaca(1) bukalemun(1) hava durumu(2) yurt hayatı(1) cips paketleri(1) sezonluk yaz dizisi(1) domates(1) şans oyunu(1) kraker(1) tırtıl(1) gemi(1) ergen birey(1) bir anda üne kavuşan şarkıcı(1) siyaset(1) çorap(1) hercai(1) zam(1) rüzgar(1) lav(1) mevsimler(1) dolar(1) borsa(1) kararlarım(1)	bukalemun(5) deneme tahtası(1) kıyafet(1) rüzgar gülü(1) yap-boz(1) ayağı sıkı ayakkabı(1) depres(1) büyümemiş ağaç(1) çöp(1) bataklık(1) bebek(1) çocuk oyuncağı(1)

Tablo 2’de yer alan pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; deneme tahtası (f=3) “Her gelen ayrı bir eğitim programı hazırlayıp çocukların üzerinde deniyor”, sürekli değişir, “oturtulmuş bir sistem hala yok”, Yap-boz (f=2) “her yıl öğretim ve sınav sistemi değişmektedir”, “her an her şey değişir. Umarım bir gün doğru bulunur”, Bukalemun (f=1) “her sene değişir”, Dolar (f=1) “ne zaman değişeceğini bilemezsin”, Hava durumu (f=2) “ne zaman ne olacağı belli değil”, “akşamdan sabaha değişir” sözleri ile Türkiye’de eğitim programlarının değişimini belirsiz ve olumsuz bir yargıyla ifade ettikleri görülmektedir. Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; bukalemun (f=5) “sürekli biçim değiştirir”, “sürekli değişir”, rüzgârgülü (f=1) “her rüzgârda değişir”, deneme tahtası (f=1) “her yıl değişiyor”, kıyafet (1) “sürekli değiştirilip duruyor. Tam bir sisteme alışacakken her şey sil baştan oluyor”, Bebek (f=1) “gelişimde bebekler nasıl hızlı değişiyorsa bizim eğitim programları da çok hızlı değişir”, Bataklık (f=1) “her seçimde değişiyor” sözleri ile Türkiye’de eğitim programlarının değişimini formasyon eğitimi öğrencileri gibi belirsiz ve olumsuz bir yargıyla ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Verimsiz/Yetersiz Program Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Çöp(3) sakız(1) Çürük meyve(1) Yetersiz bakiye(1) Çürük ceviz(1) Temeli çürük bina(1) Çürük kavun(1) Eski arabalar(1) Çürük bir karpuz(1) Bilgisayar oyunu(1) bozulmuş süt (1) Jenga oyunundaki taşlar(1) Ayakları olmayan atlet(1) Sistemi çökmüş bilgisayar(1) Sürekli yenilenen zincir halkaları(1) Bal yapmayan arı(1) Kendini tüketen bir yılan(1) Gündelik aşk(1) Sürekli pes eden dövüşçü(1) Kış aylarında soğuk ev(1) Gelişmemiş bilgisayar(1) Kurak bir toprak(1) Kocaman bir karpuz(1) yürüyüş bandı(1)	çöp(1) Çürümüş elma(2) Çürümüş diş(1) eski sürümlü telefon(1) eski bir bina(1) Bozuk fener(1) Bozuk saat(1) Meyvesiz ağaç(1) Hasta(1) Bisiklet(1) Çuval(1) Pili azalmış oyuncak(1) ilk sarsıntıda yıkılan ev(1) Bitmemiş bina(1) Çok kızarmış ekmek(1) Pamuk şeker(1) Batmış ülke(1) uzun sıkıcı yaz(1)

Tablo 3'te yer alan “verimsiz/yetersiz program” kategorisine ilişkin olarak formasyon eğitimi sertifika programına devam eden öğretmen adaylarının en fazla çöp (f=3), eğitim fakültesi öğretmen adaylarının ise en fazla çürümüş elma (f=2) metaforunu kullandıkları görülmektedir. Katılımcılar birlikte ele alındığında ise çöp (f=4) metaforunun ve bir şeyin çürümüş olmasına ilişkin (çürük elma, kavun, diş vb.) metaforlarının ortak kullanılan metaforlar olduğu görülmektedir. Formasyon eğitimi sertifika programına devam eden öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; çöp (f=3) “öğrenciye bir şey katmıyor”, Jenga oyunundaki taşlar (1) “sürekli yöntemler çıkarılır eklenir ama bir ilerleme olmaz”, Bal yapmayan arı (1) “bir şeyler için uğraşıyor ama sonuç yok”, Yürüyüş bandı (1) “yürürsün ama bir yere gelemesin”, Kış aylarında soğuk ev (1) “Seni sarar ama ısıtmaz”, sakız (1) “ne tat verir ne faydası vardır sadece oylar”, Çürük bir karpuz (1) “dışardan iyi gözükür ama içerisi boştur”, sözleri ile Türkiye’de eğitim programlarının verimsiz ve yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; meyvesiz ağaç (1) “yeterli verim alınmıyor”, Hasta (1) “verimi düşük ve yorucudur”, Bisiklet (1) “Siz çabalamazsanız bir yere varamazsınız”, Pamuk şeker (1) “yersin yersin elinde sapı kalır”, Uzun sıkıcı yaz (1) “öğrenciye bir faydası yok, Çürümüş diş (1) “diş yerindedir ama işlev göremez”, sözleri ile Türkiye’de eğitim programlarının verimsiz ve yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Bilgi Yığını/Ezberleten Program Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Papağan(2) Sinek vızıltısı(1) Düzanlatım(1) Kanyon(1) Çöp(1) Kısır bir döngü(1) darphane(1)	Elma(1) Şiir kitabı(1) kafes(1) at gözlüğü(1) Yabancı kelimeler(1) Ağaç budamak(1) Masal(1) Daire(1)

Tablo 4’te yer alan “bilgi yığını, ezberleten program” kategorisine ilişkin olarak formasyon programına devam eden öğretmen adaylarının en fazla papağan (f=2) metaforunu kullandıkları görülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ise elma, şiir kitabı, daire vb. gibi metaforları birer kez kullandıkları görülmektedir. Formasyon eğitimi öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; Sinek vızıltısı (1) “öğrenciyi ezbere zorluyor, bu da öğrenmeyi engelliyor”, Papağan (2) “ezberci ve yenilikçi yaklaşımlar uygulanmamaktadır”, “devamlı aynı şeyleri söyleyen bir yenisini eklemeyen anlatılır”, Düzanlatım (1) “ezbere, hazırda dayalıdır”, Kanyon (1) “hep etrafında dönüyor, Çöp (1) “toplumu ezberci sisteme iten, gençleri düşünmeye itmeyen boş bir nesil yetiştiren sistem”, Kısır bir döngü (1) “öğrenciyi fazlasıyla zorlayarak eğitmekten öte ezberletmek esastır”, sözleri ile programın öğrencileri ezberlemeye zorladığını belirtmektedir.

Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde ise; Elma (1) “çürüdükçe içinde kurtlanma olur ve bilgiler ezbere gider”, şiir kitabı (1) “ezber üzerine dayalıdır”, kafes (1) “İçinde birçok papağan yetişir”, at gözlüğü (1) “ ezberci bir sistem var ve konu dışına asla çıkılmıyor”, Yabancı kelimeler (1) “ezberlenir, sonra unutulur”, Ağaç budamak (1) “Eleştirel düşünmemizi köreltiyor”, Daire (1) “dönüp dolaşıp aynı şeyleri tekrar ediyoruz” sözleri de programların öğrenciyi ezberlemeye yönelttiğini vurgulamaktadır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Zarar Veren Program Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Kötü bir koku(1) Biber(1) Ejderha(1)	Çürük elma(1) Kırık bardak(1) İşkence(1) Deprem(1) Islak çorap(1) Sarı lamba(1) Mikrop(1) Bitkiye dökülen Kaynar su(1) kurtlu elma(1) Karanlık oda(1) Fast food(1)

Öğretmen adaylarının zarar veren program kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının Ejderha (1) “Öğrencileri yer bitirir”, eğitim fakültesi öğretmen adaylarının ise ise Mikrop (1) “içeri girer

sistemi çökertir sonra dışarı çıkar”, Deprem (2) “olanı da zedeler”, Kırık bardak (1) “su içebilirsiniz ama kendinizi yaralarsınız da”, Sarı lamba (1) “ışık verir ama pahalıya patlar, göz yorar”, Fast food (1) “cazip görünse de zamanla zarar vermeye başlar”, Çürük elma (1) “sağlam elmaları da çürütür”, İşkence (1) “öğrenciyi dersten nasıl daha fazla soğuturum odaklı”, Islak çorap (1) “onun rahatsız ediciliği hissedilir”, Bitkiye dökülen Kaynar su (1) “çocukların beyinlerini tek yöne çevirip ilgi ve yeteneğini öldürür”, Karanlık oda (1) içinde kendini rahatsız, işe yaramaz, yetersiz hissettirir, sözleri ile programın zarar verici yönünü vurgulamışlardır.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Diretilen/Dayatılan Program Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Balığa uçmayı öğretmek(1) Çöp(1) işkence(1) Yarış atı(1) Elma(1) Kanadı kırık bir kuş(1) Sırt çantası(1) Acı biber(1) Çürük yumurta(1)	Sallama çay(1) Sevmediği yemeği yemeye çalışan bebek(1) Açlıktan ölmek için yenen küflü yemek(1) Kedi(1) Elma(1) Robot(2) Yolsuzluk(1) Özgürlük ihlali(1) Hapishane(2) Kör insan(1)

Tablo 6’da yer alan “diretilen/dayatılan program” kategorisine yer alan metaforlara ilişkin görüşleri incelendiğinde formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının; Balığa uçmayı öğretmek(1) “yeteneğe göre verilmiyor”, işkence (1) “öğrencinin sabırla oynuyorlar”, Yarış atı (1) “öğrenciler durmadan, koşuyor”, Kanadı kırık bir kuş (1) “hakiki ve tam manada uygulamalar içerse birey daha özgür olabilir”, Sırt çantası (1) “bütün yükleri öğrencilere bindirir”, Acı biber (1) “ağlatıyor ama yine de içinde olmaya devam ediyoruz”, Çürük yumurta (1) “hangisinin sağlam olduğunu bulmam için illaki denemen gerekiyor sözleri ile programların öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri dikkate alınmadan dayatıldığını vurgulamaktadırlar.

Eğitim fakültesi öğretmen adayları ise; Sallama çay (1) “zevkli değil tadını yaşayamıyorsun”, Elma (1) “birçok çeşidi var ama bize hitap etmiyor”, robot (2) “sadece yapılmasını istediği uygulamaları yaptırır, “insan ihtiyaçlarına çoğu zaman cevap vermiyor”, Kedi (1) “nankördür bir türlü istediğin yere getirmezler”, Yolsuzluk (1) “her öğrenciden izinsiz boşa vakit alıyor ve harcanıyorlar”, Özgürlük ihlali (1) “Kısıtlanarak zorunlu kılındığı için”, Hapishane (2) “özgürlükçü değil”, “öğrencileri bir tutsak gibi görür”, Kör insan (1) “ne istediğimiz değil ne istedikleri önemli”, Sevmediği yemeği yemeye çalışan bebek (1) “sevdiği şeyler ilgi alanları varken diretilen eğitim sistemi”, görüşleri ile formasyon eğitimi öğretmen adayları gibi programın öğrencilere dayatıldığını belirtmektedirler.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Karmaşık/ Düzensiz/ Dağınık Program Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Çorba(3) Trafik(1) Düğüm(2) Bulmaca(1)	Çorba(3) Tahtıravalli(1)
Arap saç(2) Trigonometri(1) labirent(2)	Dağınık oda(1) Ciddiyetsiz insan(1)
Karışık salata(1)	

Tablo 7’de yer alan “diretilen/dayatılan program” kategorisine ilişkin olarak katılımcıların tümünün en fazla çorba (f=6), pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının en fazla çorba (f=3), Düğüm (2), Arap saç(f=2), Labirent (f=2), eğitim fakültesi öğrencilerinin ise en fazla çorba (f=3) metaforunu kullandıkları görülmektedir. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin formasyon eğitimi öğrencilerinin görüşleri incelendiğinde, Düğüm (2) “her şey birbirine girdi ve çözülemez durumda”, “bir sorunu çözmeden diğerine başlanıyor”, Trafik (1) “karman çormandır”, Labirent (2) “çok karmaşık”, “hedefe ulaşmak biraz rastlantısaldır” , Trigonometri (1) “matematik soruları gibi karışık”, Çorba (3) “sürekli karışık ve karmaşıklaşıyor”, Karışık salata (1) “kimse ne yaptığını bilmiyor, herkesten farklı ses çıkıyor”, Bulmaca (1) “hep karmaşık bir hal vardır ve ne istediği bilinmez” ifadeleri ile programın karmaşık ve düzensiz olduğunu vurgulamışlardır. Eğitim fakültesi öğrencileri ise Tahtıravalli (1) “dengesizdir”, Dağınık oda (1) “hiçbir şey yerli yerinde değildir, düzen yoktur”, Ciddiyetsiz insan (1) önemli ve dikkatli olunması gereken yerlere hiçbir özen gösterilmez” görüşleri ile programın dağınıklığına vurgu yapmaktadırlar.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Uygulanmayan Program Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Eskimiş eşya(1) İnternet(1) yüklenmemiş	Kışın yenen dondurma(1)
bir film(1) oturtulmamış vida(1)	Uygulanmayan kural(1)

Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde, Eskimiş eşya (1) “doğru öğretim yöntemleri uygulanmamaktadır”, İnternet (1) nasıl kullanılacağı bilinmiyor”, oturtulmamış vida (1) “ elimizdeki öğretmenleri desteklemez niteliktedir” , eğitim fakültesi öğrencilerinin ise Kışın yenen dondurma (1) “tadı güzel olsada yenmez”, Uygulanmayan kural(1) “söz edilen varılması gereken şeyler bellidir ama uygulanmaz” sözleri ile eğitim programının uygulanamadığını belirtmektedirler.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Olumlu Görüşler Kategorisine İlişkin Olarak Geliştirdikleri Metaforlar

Formasyon	Eğitim Fakültesi
Brokoli(1)	Kılavuz(2) Nar(1) Tabela(1)

Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde, Brokoli (1) “Kimse sevmez ama yararı için tüketilir”, eğitim fakültesi öğrencilerinin ise Nar (1) “dışarda tek görünür ama içi dopdoludur”, Kılavuz (2) “yol gösterir”, Tabela (1) “yol gösterir” sözleri ile eğitim programının olumlu yönlerine vurgu yapmaktadırlar.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre “Türkiye’de uygulanmış eğitim programları” kavramı ile ilgili olarak pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden ve eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının toplamda 173 metafor kullandıkları ve 150 çeşit metafor ile görüşlerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Metaforlar mantıksal dayanakları açısından “sürekli değişen program”, “verimsiz program”, “dayatılan, diretilen program”, “karmaşık, dağınık, düzensiz program” “bilgi yığını/ezberleten program” “zarar veren program”, “uygulanmayan program” ve “olumlu görüşler” olmak üzere 8 alt kategoride toplanmıştır. Genel olarak her iki katılımcı grupta da Türkiye’de uygulanan eğitim programlarına ilişkin olarak kullanılan metaforların olumsuz algı ifadeleri içerdiği belirlenmiştir. Bu sonuç Örtten ve Erginer (2016) program geliştirme alanında çalışan akademisyenlerin, Özdemir (2012) ve Gültekin’in (2013) öğretmen adaylarının ve Taşdemir ve Taşdemir’in (2011a) öğretmenlerin “eğitim programı” na ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında elde ettikleri sonuçları ile farklılık göstermektedir. Sözü edilen bu çalışmalarda “eğitim programı” kavramına ilişkin üretilen metaforların büyük oranda olumlu olduğu belirlenmiştir. Örtten ve Erginer (2016), Gültekin (2013), Taşdemir (2011) ve Özdemir’in (2012) çalışmalarında daha çok olumlu temaların yer almasının nedeni “eğitim programı” kavramının taşıdığı anlama yönelik teorik bir bakış açısıyla görüşlerini bildirmelerinden kaynaklanabilir. Bu çalışma da ise katılımcılardan “Türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları”na ilişkin olarak öğrenim hayatları boyunca doğrudan ve dolaylı olarak edindikleri tecrübelerinden yola çıkarak metaforlar üretmeleri bu sonuca kaynaklık etmiş olabilir. Dolayısı ile katılımcıların deneyimlerinin olumsuz olması araştırma sonucunu açıklayabilir. Nitekim bu araştırma da elde edilen sonuç Taşdemir’in (2011b) öğretmenlerin “ilköğretim programları” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelendiği çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Taşdemir (2011b) çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin ürettikleri metaforların çoğunlukla olumsuz metaforlar olduğunu saptamışlardır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar Aykaç ve Çelik’in (2014) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının

eğitim programının özelliklerini düşünerek “mevcut programa” ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemeye çalıştığı araştırması ile de tutarlılık göstermektedir. Aykaç ve Çelik (2014) yaptıkları çalışma da özellikle öğretmenlerin ve öğretmenler kadar olmasa da öğretmen adaylarının eğitim programlarına yönelik kullandıkları metaforlarının genel olarak olumsuz olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer bir biçimde Kurt (2017) ise ortaokul öğretmenlerinin “mevcut öğretim programı” na ilişkin algılarının metaforlarla belirlemeye çalıştığı araştırma sonucunda da öğretmenlerin metaforlarının genel olarak olumsuz olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada katılımcılar “Türkiye’de uyulanmış eğitim programları” ile ilgili olarak en çok “sürekli değişen program” kategorisi ile ilişkili metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar bukelamun, deneme tahtası ve yap-bozdur. Özdemir’in (2012) çalışmasında da moda, deneme tahtası, kaos metaforları ile “Sürekli değiştirilen bir kavram olarak eğitim programı” ile aynı tema öğretmen adayları tarafından düşük bir oran ile belirtilmiştir. Aykaç ve Çelik’in (2014) çalışmasında da öğretmen adayları “Değişkenlik özelliği olan, esnetilebilir cisim” teması altında eğitim programının değişkenlik özelliğine vurgu yapmışlardır. Öğretmen adaylarının kullandığı metaforlardan “bukelamun” bu çalışmada da en fazla ifade edilen metafordur. Kurt (2017) ortaokul öğretmenlerinin “mevcut öğretim programı” na ilişkin metaforlarını incelediği çalışmasında da “Sürekli Değiştirilen Bir Yapı Olarak Öğretim Programı” teması öğretmenler tarafından en çok belirtilen kategorilerden biri olmuştur. Ortaokul öğretmenleri “öğretim programı” kavramına ilişkin olarak, bu çalışmada da öğretmen adaylarının “türkiye’de uygulanmış olan eğitim programları” kavramına ilişkin türetmiş oldukları metaforlardan olan yapboz, oyuncak, deneme tahtası, bukelemin gibi metaforlarla özdeşleştirmişlerdir. Ortaokul öğretmenlerinin türettikleri metaforlarının mantıksal dayanakları bu çalışmada öğretmen adaylarının mantıksal dayanaklarına benzer biçimde programların sürekli olarak değiştiğini, siyaset üstü bir yapıda olmadığını ifade etmektedir.

Çalışmada katılımcılar ikinci olarak “verimsiz program” kategorisine ilişkin metaforlar üretmişlerdir. Bu kategoride katılımcılar en fazla çöp ve bir şeyin çürümüş olmasına ilişkin metaforları kullanmışlardır. Aykaç ve Çelik’in (2014) çalışmasında da öğretmenlerin önemli bir kısmı programı olgunlaşmamış meyveye ya da kek’e benzeterek programdan istenilen ölçüde verimin alınamadığını belirtmişlerdir. Ayrıca çoğunlukla dış görünümü iyi ama içi boş nesne, kâğıttan kaplan, balon, doğan görümlü şahin gibi metaforlara benzetirken, eğitim programının görünüşte iyi ama uygulamaya geldiğinde programın görünüşünün aksine birçok sorunları bünyesinde taşıdığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları üçüncü olarak en çok “dayatılan, diretilen program” kategorisi ile ilgili metaforlar üretmişlerdir. Öğretmen adayları bu kategoride ürettikleri metaforların mantıksal dayanakları olarak “Türkiye’de uygulanan eğitim programlarının” öğrencilerin ilgi, yetenek ve gereksinimlerini dikkate almadığını, öğrencilere dayatıldığına ilişkindir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının dördüncü olarak “düğüm”, “labirent” gibi metaforlarla ifade ettikleri “karmaşık, dağınık düzensiz program” teması Gültekin’in (2013)

çalışmasında yer alan tek olumsuz tema olarak belirtilen ve Kurt'un (2017) ortaokul öğretmenlerinin "öğretim programı" na ilişkin metaforik algılarının belirlendiği çalışmasında da ifade edilmiş olan "sorun yaratan karmaşık bir yapı" temasına benzemektedir. Gültelkin'in (2013) çalışmasında da benzer bir biçimde öğretmen adayları eğitim programıyla ilgili olarak labirent, engebeli yol, düğüm, acı biber vb. gibi, Kurt'un (2017) çalışmasında da öğretim programı ile ilgili olarak öğretmenler "kaos" "labirent" gibi metaforlar kullanarak "sorun yaratan karmaşık yapıya" ilişkin görüşler ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayları beşinci sırada "Bilgi yığını/ezberleten program" teması ile ilgili metaforlar üretmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu kategoride ürettikleri metaforların mantıksal dayanakları "Türkiye'de uygulanan eğitim programlarının" öğrencilere ezberci bir sistem sunduğu, bilgilerin ezberlendiği ve eleştirel düşünme vb. gibi becerilerini körelttiğine ilişkindir. Kurt (2017) çalışmasında öğretmenlerin %7'sinin öğretim programı ile ilgili olarak kullandıkları metaforların "bilgi Yığını Olarak Öğretim Programı" kategorisinde yer aldığını belirlemişlerdir. Öğretmenler bu kategoride belirttikleri metaforların mantıksal dayanakları olarak öğretim programlarında çok fazla bilginin yer aldığını ifade etmişlerdir. Aykaç ve Çelik'in (2014) çalışmasında da eğitim programının bireyleri sınırlandırıcı yanlarının fazla olduğu belirtilmiştir.

Öğretmen adayları altıncı sırada "biber", "mikrop", "kötü bir koku", "fast food" vb. gibi metaforlarla ifade ettikleri "zarar veren program" kategorisini ise "Türkiye'de uygulanan eğitim programları"nın öğrencilerin kendini işe yaramaz, yetersiz hissettirme, derstten soğutma vb. gibi olumsuz olarak etkilediğine ilişkin mantıksal dayanaklarla açıklamışlardır. Bu çalışmada yedinci sırada eskimiş eşya, internet gibi metaforların ifade ettiği "uygulanmayan program" teması Aykaç ve Çelik'in (2014) "arızalı çalışmayan bir alet" ve eğitim programını çoğunlukla dış görünümü iyi ama içi boş nesne (%14,9) temalarına benzemektedir. Her iki temada da ortak olarak metaforların mantıksal dayanağı bu çalışmadakine benzer bir biçimde programın doğru kullanımının uygulanmadığına, uygulama da birçok sorunu taşıdığına vurgu yapmaktadır. Kurt'un (2017) çalışmasında "Gerçeğe Uygun Olmayan Bir Yapı Olarak Öğretim Programı" teması ile belirtilmiş olan metaforların mantıksal dayanakları bu çalışmada ulaşılan "uygulanmaya program" Kategorisi ile benzerlik göstermektedir. Kurt (2017) çalışmasında da mevcut öğretim programları ile ilgili olarak öğretmenler programa göre ders anlatmanın ve zorunlu olarak farklı öğrencilerin birarada olduğu sınıflarda programın uygulanamayacağını ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada öğretmen adayları "Türkiye'de uygulanan eğitim programları" ile ilgili olarak öğretmen adayları "kılavuz", "tabela", "nar" gibi metaforlar kullanarak az sayıda "olumlu görüşler" belirtmişlerdir. Özdemir (2012) çalışmasında öğretmen adaylarının "eğitim programı" kavramı ile ilgili olarak oluşturdukları metaforların "düzenli ve hiyerarşik olarak oluşturulan/işleyen bir organizasyon/mekanizma, yol gösterici bir süreç gibi çoğunluğu olumlu olan sekiz temada toplamıştır. Gültekin (2013) ise öğretmen adaylarının "eğitim programı" ile ilgili olarak ürettikleri metaforların "kilometre taşı",

“gelişmeye açık bir olgu”, rehber” vb. gibi genel olarak olumlu yedi temadan oluştuğunu belirlemiştir. Aykaç ve Çelik (2014) çalışmalarında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının “mevcut programa” ilişkin olarak belirttikleri olumsuz görüşlerin yanı sıra az sayıda da olsa “değişkenlik özelliği olan, esnetilebilir cisim”, “İyi, nitelikli ve kaliteli bir ürün” ve “Hedefe ulaşmada kullanılan araç, yol” temaları ile olumlu görüşler belirttiklerini de ortaya koymuşlardır. Aykaç ve Çelik (2014) bu temalar altında öğretmenlerin “mevcut eğitim programına” ilişkin olarak programın Avrupa standartlarında hazırlandığı ve öğrencileri öğrenme öğretme sürecinde etkin kılmaya çalıştığını ve öğretmen adaylarının da programın esnek olduğu ve öğrencilerin daha önceki yıllardaki programlarla karşılaştırıldığında öğrencilerin yaratıcılık gibi özelliklerini kullanmalarına fırsat sağladığını ifade ettiklerini belirtmektedirler. Kurt (2017) ise “mevcut öğretim programları” ile ilgili olarak öğretmenlerin “deniz feneri”, “yol haritası” gibi metaforlarla “yol gösterici” teması altında az sayıda olumlu görüşler ifade ettiklerini belirlemiştir.

Alan-yazında yapılan çalışmalar öğretmen adaylarının “eğitim programı”nın teorik olarak öğretmen adaylarınca olumlu görüşlerle ifade edildiğine işaret etmektedir (Özdemir, 2012; Gültekin, 2013). Ancak bu çalışmada öğretmen adaylarının “Türkiyede uygulanan eğitim programları”na ilişkin olumsuz algıları öğrenim hayatları sürecinde “eğitim programları” ile ilgili karşılaştıkları doğrudan olumsuz deneyimlerinden ve dolaylı olarak edindikleri deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bu sonuç resmi programın uygulamada ki eksikliklerini, aksayan yönlerini işaret etmesi açısından da önemlidir. Eğitim programı öğretmenin elinde hayat bulur, işlevsellik kazanır. Bu çalışmada da uygulanan programa ilişkin olumsuz algılar uygulamadaki bu farklılıklardan kaynaklanmış olabilir. Buna göre hizmet içinde de yeni program uygulanmadan öncelikle tüm öğretmenlerin dijital ve yüzyüze eğitim ortamlarında hizmet içi eğitimler almaları sağlanmalıdır.

Alan-yazında yapılan çalışmalar öğretmenlerin sınıf içinde gerçekleştirdikleri uygulamalarla yeni uygulamaya konulan programlar arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu araştırma ulaşılan sonuçlar geleceğin öğretmenlerinin kendi öğretmenlik süreçlerinde programa ilişkin olumsuz yargılarını öğrenme-öğretme süreçlerine yansıtmalarına yol açabileceği için de önemlidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının kendi karşılaştıkları olumsuz “eğitim programı” uygulama örneklerine ilişkin algılarını değiştirilmesi gerektiği sonucu çıkarılabilir. Eğitim programına ilişkin teorik bilgilerin yanı sıra, öğretmen adaylarına iyi bir eğitim programı okur yazarı olabilmeleri için hizmet öncesi programlarda teorik ve uygulamalı dersler konulmalıdır. 2018 yılında değiştirilmiş olan Eğitim Fakültesi programlarında seçmeli ders olarak önerilen “eğitimde program geliştirme” dersi- nin zorunlu ve 2+2 olacak şekilde teorik ve uygulamalı olarak okutulması önerilebilir.

Kaynakça

- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 146. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/aslan.htm adresinden 12 Aralık 2019’da edinilmiştir.

- Aykaç, N. ve Çelik, Ö. (2014). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması, *Eğitim ve Bilim*, 173, 328-340.
- Bıkmaz, F. H. (2006). Yeni ilköğretim programları ve öğretmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 97-116.
- Çokgezen, M., ve Terzi, N. (2008). Türkiye’de devletin eğitime müdahalesinin yeterli gerekçesi var mı? *Liberal Düşünce*, (49), 5-25.
- Coşkun, Y. D. (2017). *Öğretim programları arka plan raporu*. Erg eğitim reformu girişimi. Web: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/Ogretim_Programlari_Arka_Plan_Raporu.pdf adresinden 18 Ocak 2020’de edinilmiştir.
- Demirel, Ö. (1999). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eğitim Reformu Girişimi [ERG]. (2005). *Öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu*. İstanbul: ERG. Web: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_%C3%96%C4%9Fretim-Programlar%C4%B1-%C4%B0nceleme-ve-De%C4%9Ferlendirme-I-.pdf adresinden 15 Ocak 2020’de edinilmiştir.
- Eğitim Reformu Girişimi [ERG]. (2011). *Eğitimi izleme raporu*. İstanbul: ERG. Web: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_EIR-2011.pdf adresinden 15 Ocak 2020’de edinilmiştir.
- Fer, S. (2019). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Gelen, İ. ve Beyazıt, N. (2007). Eski ve yeni ilköğretim programları ile ilgili çeşitli görüşlerin karşılaştırılması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51, 457- 476.
- Gözütok, D. (2003). Türkiye’de program geliştirme çalışmaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 160. Web: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/gozutok.htm adresinden 20 Aralık 2019’da edinilmiştir.
- Gür, B. ve Çelik, Z. (2009), *Türkiye’de milli eğitim sistemi yapısal sorunlar ve öneriler*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 126-141.
- Hjalmarson, M. A. (2008). Mathematics curriculum systems: Models for analysis of curricular innovation and development. *Peabody Journal of Education*, 83, 592-610.

- Kalkınma Bakanlığı (2014), Eğitim sisteminin kalitesinin artırılması T.C. Kalkınma Bakanlığı özel ihtisas komisyonu raporu, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara. Web: <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/021.pdf> adresinden 20 Ocak 2020’de edinilmiştir.
- Kurt, S. Ç. (2017). Ortaokul öğretmenlerinin “öğretim programı” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 631-641.
- Lakoff, G., ve Johnson, M. (2010). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Midgley, W. ve Trimmer, K. (2013). Walking the labyrinth: A metaphorical understanding of approaches to metaphors for, in and of education research. In W. Midgley, K. Trimmer and A. Davies (Eds.). *Metaphorsfor, in and of education research* (pp. 1-9). UK: Cambridge Scholars.
- Ornstein, A.C. ve Hunkins, F. P. (2004). *Curriculum: Foundations, principles and issues*. US: Pearson.
- Örten, D. ve Erginer, E. (2010). *Türkiye’de eğitimde program geliştirme alanındaki öncü akademisyenlerin eğitimde program geliştirmeye ilişkin metaforik algıları*. I. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi ve Eğitim Programları ve Öğretim Derneği.
- Özkan, U. B. ve Er, K. O. (2017). Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk on beş yılında ve son on beş yılda eğitim programları alanında yaşanan sorunlar: Karşılaştırmalı bir analiz. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (20), 395-423.
- Özdemir, S. M. (2012). Eğitim programı kavramına ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algıları. *Kuramsal Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 369-393.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (55), 459-496.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- TEDMEM (2015). *Ulusal eğitim programı 2015–2022*, Ankara: Türk Eğitim Derneği. Web: <https://tedmem.org/download/ulusal-egitim-programi?wpdmdl=1137&refresh=5e53b185b80931582543237> adresinden 20 Ocak 2020’de edinilmiştir.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme: teori ve teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Taşdemir, A. ve Taşdemir, M. (2011a, 27-29 April). *Metaphors on teaching process and teachers; produced by the teachers*. 2nd International Conference On New Trends In Education And Their Implications, Antalya.

- Taşdemir, M. ve Taşdemir, A. (2011b, 27-29 April). *Teachers' metaphors on K-8 curriculum in Turkey*. 2nd International Conference On New Trends in Education and Their Implications, Antalya.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 125-140.
- Semerci, N. ve Özçelik, C. (2018). Okul yöneticilerinin eğitim programı kavramına ilişkin algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-12.
- Yeşilyurt, E. (2013). Program geliştirme dersinin öğretmen adaylarının program geliştirmeye ilişkin bilişsel farkındalık düzeyine etkisi, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(3), 316-342.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, S. (2003). Türkiye’de program geliştirme çalışmaları ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi* (159), 120-124.